

GÜNCE'L

Aylık Bilgi Bülteni

Sayı 6

Şubat 2008

Merhaba,

Güncel Bültenin bu ayki konusu kardeş ilişkileri; çatışmalı kardeş ilişkilerinde anne-babaların rolü, ikiz çocukların bireysel özelliklerini desteklemek için yapılabilecekler ile ilgili hazırladığımız yazıları sizlerle paylaşıyoruz. İyi dönemler.

Kardeş İlişkileri

Çatışmalı Kardeş İlişkileri ve Yetişkinler Olarak Alınabilecek Önlemler

İnsanların kişiliklerinin şekillenmesinde, anne ve babaları ile olan ilişkilerinin yanında kardeşleriyle olan ilişkileri de önemli rol oynar. Bazı kardeşler birbirleriyle çok iyi geçinirken, bazıları sürekli çatışma içindedir ve kavga hiç bitmez. Bu farklılıklara neden olan pek çok etken vardır. Ama kardeşler arası ilişkinin yapısını belirleyen etkenlerin en önemlilerinden biri anne-babanın çocukların hayatında aldıkları rollerdir.

Kardeşler arası ilişkiler hem cinsiyet, yaş farkı, doğum sırası gibi objektif etkenlerden, hem de anne-babanın kendi aralarındaki ilişkisi, çocuklara karşı olan tutumu ve kardeşlerin birbirine karşı davranışları gibi sübjektif etkenlerden de etkilenir. Kardeş ilişkileri kişilik özelliklerini, zekayı etkileyebildiği gibi düşünme, konuşma tarzı ve hayatı algılayış biçimlerini etkiler. Dolayısıyla bu ilişkilerdeki aksaklıkların sonucu olarak bireyin hayatında farklı sorunlar oluşabilir.

Kardeşleriyle çatışma yaşayan çocuklarda içe kapanma, özgüven kaybı gibi depresif davranışlar ve/veya hırçınlık, sinirlilik gibi agresif tutumlar gözlemlenebilir. Bazı sorunlu kardeş ilişkilerinin

neticesinde çocukların, olayları başkalarının bakış açısından görmekte ve duygusal tepkilerini kontrol etmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Kardeş ilişkisine dışarıdan bakıldığında, bu ilişkinin en belirgin özelliği; kardeş ilişkisinin seçime dayalı olmayan zorunlu bir ilişki olmasıdır. Kardeşler başka seçenekleri olmaksızın, birbiriyle ebeveynlerin ilgi ve sevgisi için rekabet etmek; ailenin fırsat ve kaynaklarını paylaşmak ve bunu yaparken birbirlerine tahammül etmek zorunda kalır. Hiç kolay olmayan bu ilişki içerisinde çatışmaların çıkması kaçınılmazdır.

Kardeş ilişkilerinin olumlu gelişmesi için ebeveynlere düşen görev önemlidir. Yapılan hataların başında çocukları birbirleriyle karşılaştırarak aradaki rekabeti daha da artırmak gelir. Çocuklar aynı değildir ve farklı özellikleri vardır. Çocukların başarılı veya başarısızlık kavramları üzerinden kardeşleriyle karşılaştırılması yanlıştır. Bunun yanında çocuklara eşit davranmak ve eşit ilgi göstermek için gösterilen aşırı çaba da kimi zaman çatışmaları körükler. Her çocuğun ihtiyacı farklıdır, ihtiyacı oranında ilgi ve zaman ayrılmalıdır. Eşit derecede sevildiği vurgulanırsa her eşit olmayan paylaşımda (sevgi, yemek, zaman, para) çocuk itilmiş hisseder.

Kardeş ilişkilerinin başlangıcı yeni kardeşe hamile kalınması ve doğması süreci ile başlar. Bu süreçte büyük kardeş kendi üzerinde azalan ilginin neticesi olarak yaramazlık, alınganlık gibi duygusal; veya ilgiyi üzerinde daha fazla tutma amaçlı takıntılı davranışlar sergileyebilir. Ayrıca uyku ve tuvalet düzensizliği gibi fiziksel etkiler de gözlemlenebilir. Bu belirtiler doğaldır ve neticesinde kesinlikle sorunlu bir kardeş ilişkisini getirmesi gerekmez. Bu süreçte çocuk doğumdan evvel yeni kardeş hakkında iyi bilgilendirilmeli; doğum öncesi ve sonrasında çocuğa verilen ilgi tutarlı olmalıdır. Çocuğun yeni kardeşe ilgili olumsuz reddedici hisleri anlayışla paylaşılmalı ve bu hisler nedeniyle suçluluk hissettirilmemelidir.

Kardeş ilişkisinin ilerleyen yıllarında da kardeş kavgaları çok doğal ve kaçınılmazdır. Bu kavgalar kesinlikle yasaklanmamalı ve öfkenin uygun yolla dışa vurulması engellenmemelidir. Aksi durumda uzun vadede pek çok fiziksel ve duygusal soruna yol açabilir. Ebeveyn; çocuklar arası problemin çözümüne müdahale etmemeli çözümü onlara bırakmalıdır. Bu şekilde çocukların pasifleşmesi önlediği gibi hedefi ilgi çekmek olan kavgaların amacına hizmet edilmemiş olunur. Ayrıca çö-

zümlerin adaletinin ve ebeveynin taraf tutup tutmadığı çocuk tarafından sorgulanmasına gerek kalmaz.

Anne babanın yaptığı bir diğer hata ise çocuklara çeşitli roller atfederek kişiliğini o yönde sınırlamak ve ilişkiyi o şekilde yönlendirmektir. Örneğin çocuğa abi veya abla (yetişkin) rolü vermek; tembel, kötü veya komik çocuk gibi roller vermek çocuğun bu rolü benimsemesi ve ona göre davranmasıyla sonuçlanabilir. Anne baba her türlü rolü çocuğa benimsetmekten kaçınmalıdır.

Tüm bu bilgiler ışığında kardeş ilişkileri de evdeki her ilişkinin bir parçasıdır. Eşler arası ilişkiler ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinden bağımsız düşünülemez. Bu ilişkilerin tamamı kişinin yetişkin olduğunda dünya ile nasıl ilişkiler kuracağını belirleyen etkenlerdendir. Kardeşler arası ilişkinin sağlıklı olması evde kurulan tüm diğer ilişkilerin sağlıklı olmasına bağlıdır.

Kardeşlerden birine özel ilgi göstermek gerektiğinde...

Birden çok çocuklu ailelerde, zaman zaman anneler ve babalar tarafından çocuklara aynı oranda ilgi gösterilemeyebilir. Sınava hazırlanma, hastalık vb. gibi farklı durumlarda bir kardeşe diğerinden daha fazla ilgi gösterilmesi gerekebilir.

Araştırmalar, ailelerin bu durumun nedenleri hakkında çocukları bilgilendirmediğini göstermektedir. Genellikle, çocuklar anne ve babalarından eşit ilgi görmediklerinin farkındadırlar ancak bu durumun neden kaynaklandığını anlayamayabilirler. 'Ailem beni daha az seviyor' gibi doğru olmayan bazı sonuçlara varabilirler.

Araştırmacılar, bu konuların tüm aile bireyleri ile konuşulmasının önemli olduğunu ve anne-babaların çocuklarını iyi dinlemeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında kendi davranışlarının çocukların üzerindeki

etkilerini de değerlendirmelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Gösterilen ilginin farklı olmasının nedeni çocuklar ile paylaşıldığında, daha az ilgi gören çocuğun bu durumu anlayış ile karşıladığı da kanıtlanmıştır. Kardeşlere neden farklı ilgi gösterildiği ile ilgili bilgi verildiğinde, kardeşler arasında yaşanan tartışmaların da azaldığı gözlemlenmiştir.

Uyarılama www.sciencedaily.com sitesinde yer alan "Family Favorite. Parents and Siblings See Imbalances in Parents' Attention Differently" isimli makaleden yapılmıştır.

İkiz Çocuklar Yetiştirirken

Anne karnından itibaren ikizlerin farklı bireyler oldukları, gösterdikleri farklı tepkilerden bellidir. Biri daha hareketliken diğeri daha sakin olabilir. Tek yumurta ikizleri genetik özellikler nedeniyle birbirlerine çok benzerler ama bu fiziksel benzerlik kişilik özelliklerinin de birbirine benzeyeceği anlamına gelmez hatta tam tersine bazen ikizler iki zıt kutup gibidirler. Genetik özellikler kadar çevresel etkenlerin de kişilik oluşumundaki etkisi artık bilinmektedir. İkiz olmak ayrı bir bağ, birliklik ve paylaşım anlamına gelebilir ama aynı olmak, birbirinin eşi olmak demek değildir.

Eşit davranmak ikizlerin ayrı birer birey olduklarını kabul etmenin önündeki en büyük engellerden biri haline gelebilir. İkizlerden her biri bir birey olarak farklı ilgi ve kişilik özelliklerine sahiptir. Kardeşlerin farklı zamanlarda farklı ihtiyaçları vardır ve hayat her zaman herkese eşit olanaklar sunmaz. Bu nedenle ikizlere aynı/eşit davranmaya çalışmak aslında adil değildir. İkizlerden biri üzülmesin diye diğerinin başarılarına yeterince ilgi göstermemek, ya da aynı anda ikisine birden kızmak ikizlerin kişilik ve güven gelişimini olumsuz etkileyebilir. Adil olmak hak edene hak ettiği şekilde davranmak, ya da hak ettiği fırsatları sunmaktır. Tabi ki bu ikizlerden birini önemsememek, geri planda kalmasına neden olmak demek değildir. Tam tersi her ikisinin bireysel özelliklerini tanımak ve bu özelliklerine göre geliştirebilecekleri becerileri desteklemek demektir. İkizler arasında kardeşlerden biri bazen diğerinin başarılarının gölgesinde kalabilir, rekabete girmek istemediği için ikizinin olduğu ortamlarda geri çekilmeyi tercih edebilir, ya da "kötü/yaramaz" ikiz etiketle-

mesini kabul ederek bunu pekiştirmeye odaklanabilir. Anne-babalar için zor olan bu gibi durumlarda dengeyi sağlamaktır. Ama dengeyi sağlamanın yolu ikizlere tek bir bütün gibi davranmak, ya da onları birbirleriyle kıyaslayarak aynı olmalarını beklemek değildir.

Aynı kıyafetleri giymeleri, saç modellerinin aynı olması diğer insanların onları ayırt etmesini, isimlerini doğru şekilde öğrenmelerini zorlaştırır. Bu gibi durumlarda ya "ikizler" olarak anılacak ya da bir kardeşin adı (Can ve ikizi) ve diğeri olarak tanınacaklardır. Bizi biz yapan, diğerlerinden ayıran en önemli özelliklerden birinin adımız olduğu düşünülürse ikizlerin bireyselleşmesinde isimleri ile çağrılmalarının ve fark edilmelerinin önemi ortaya çıkacaktır.

İkizlerin bireyselleşmesi konusu daha çok okul dönemi ile birlikte gündeme gelir. Ayrı okullar, sınıflar mı olmalı yoksa ikizleri bir arada mı tutmalı anne-babaların sık sordukları sorulardandır. Bu soruya genel olarak ikizlerin bireysel özelliklerini dikkate alarak ve bireyselleşmelerine fırsat tanımak adına ayrı okullara ya da sınıflara vermek şeklinde cevap verilebilir.

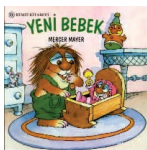
Buradaki en önemli nokta ikizlerin doğdukları andan itibaren hatta doğumdan önce de ayrı birer birey olduklarını hatırlamak, bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bu şekilde yetiştirilmelerine çaba göstermektir. Okul döneminde sınıfları ayırmak tek başına bireyselleşmek için yeterli ve etkili bir çözüm olmayacaktır.

Hatta eğer okul öncesi dönem dahil yoğun olarak bir arada olan, birbirlerinde hiç ayrılmamış olan ikizleri bir anda okula başladıklarında ayırmak işleri daha da zorlaştırabilir. İkiz çocuklar yetiştirirken;

- İlk günden itibaren onların ayrı bireyler olduklarını hatırlamak ve onların bireysel özellikleri ile var olmalarına fırsat vermek önemlidir.
- İsimleri ile hitap etmek, kendi giyim tarzları, oyuncakları, ilgi alanları olmasını desteklemek bireyselleşmeye yardımcı olabilir.
- Her ortamda her zaman bir arada olmak zorunda olmadıklarını hatırlayın, bu konuda esnek olun, ayrı ayrı ortamlarda zaman geçirmelerine fırsat verin.
- Adil olmak adına her zaman eşit olmaya çalışmayın, bireylerin ihtiyaçları, istekleri farklıdır, hayat her zaman herkese eşit davranmaz. Evde yaratılmış suni bir eşitlik olduğunda dış dünya ile baş etmek daha da zorlaşacaktır. Ödüller, cezaları, övgüleri, başarıları eşit olarak paylaşımak mümkün değildir.
- İkiz olmak aynı ve bir bütün olmak değildir. Bunu beklerseniz kardeşler arasında istemeden kıyaslama yapmaya ve rekabetin artmasına neden olabilirsiniz. Çocuklar anne-babalarının kendileri ile beklentilerini, gizli mesajları yakalamakta çok başarılıdırlar.

GünceL'in Önerdikleri

"Yeni Bebek" aileye katılacak olan yeni kardeşe hazırlanmak için yardımcı olabilecek keyifli bir kitap...

Remzi Kitabevi

"Bizim Aile" aile yapınızı tanımak ve aile içi etkileşimi geliştirmek için anne-baba ve çocukların beraber katılabildikleri bir grup çalışması. Ayrıntılı bilgi için www.guncedanismanlik.net

Audrey C. Sandbak tarafından yazılan bu kitap ikiz-üçüz çocukların ihtiyaçlarına yönelik birçok konuya değiniyor...

Morpa Yayınları